

BORIS KOPELIOVIČ

Čo je nového v našom plemene? Aké je v dnešnej dobe a kam smeruje jeho vývoj? Tento článok sa pokúsi načrtnúť niektoré problémy súčasného stredoázijského ovčiaka (ďalej aj SAO), opierajúc sa o poznatky a skúsenosti viacerých chovateľov zo Strednej Ázie, ale aj mnohých súčasných chovateľov z krajín bývalého ZSSR, a to najmä tých, ktorým nie je budúcnosť plemena ľahostajná, a svoju chovateľskú činnosť smerujú hlavne k zachovaniu podoby a vlastností pôvodných psov Strednej Ázie, ktorých história sa píše na tisíce rokov.

Ak berieme do úvahy rôznorodosť typov SAO ako aj súčasný trend chovu, ktorý sa dostáva z Ruska a Ukrajiny už aj do našich končín, môžeme konštatovať, že táto chovateľská úloha je nelahkou, a dalo by sa povedať, trnistou cestou plnou prekážok. Prečo je tomu tak? Veď zachovanie SAO v čo najvernejšej podobe s jeho vynikajúcimi vlastnosťami by malo byť v záujme takmer každého chovateľa či majiteľa, ktorý sa pre toto plemeno rozhodol. Teda, logicky by malo, ale, žiaľ, súčasná skutočnosť je trochu iná. Ale podme po poriadku.

SAO, ako už vieme, patrí medzi historicky najstaršie plemená a od nepamäti je spojené s národmi Strednej Ázie.

Jedna zo starých turkménskych legiend hovorí, že po vyhnaní Adama z raja ho ohrozovali divé zvery na čele s veľkým psom. Adam sa obrátil na pána Boha, aby mu pomohol, a dostal radu, aby toho veľké psa pohladkal. Adam tak učinil, a od tej chvíle sa stal veľký pes jeho pomocníkom a ochrancom. Ten, kto si vie predstaviť podmienky, v akých žili národy Strednej Ázie, pochopí zmysel tejto legendy, pretože „aziat“ je nielen neoddeliteľnou súčasťou života týchto ľudí, ale aj nevyhnutnosťou pre každodenný život. A tak v tvrdých podmienkach spĺňali tieto psy najnáročnejšie požiadavky. Ich skromnosť v prijímaní potravy, výdrž bez vody, schopnosť obrániť svoje teritórium pred nepriateľom, fyzická schopnosť, psychická pripravenosť čeliť každodenným

nástrahám - to všetko z nich spravilo nepostrádateľných pomocníkov miestnych pastierov.

Vďaka svojmu vzhľadu, ale v poslednom rade vďaka povahovým vlastnostiam sa stal „aziat“ obľúbeným aj mimo svojej pôvodnej vlasti, dokonca jeho popularita neustále stúpa, veď stačí pozrieť na počty prihlásených jedincov na mnohých špeciálnych, národných alebo medzinárodných podujatiach. Ale naozaj sa vždy vo výstavných kruhoch, stretávame len s našimi SAO? Naozaj sú to ešte stále tie isté skromné, nenáročné psy s vlastnosťami, pre ktoré sme si ich pred rokmi kupovali? Ak sa čo len trochu o toto plemeno zaujímate, objektívne musíme uznať, že vo výstavných kruhoch sa pod značkou SAO prezentujú tiež jedince, ktoré sa zásadným spôsobom líšia od pôvodných predstaviteľov plemena. Iste, mnohí budú tvrdiť, že je to prirodzený vývoj, a budú zrovnávať novú podobu SAO s vývojom iných plemien, ale v tomto prípade sa nejedná o prirodzený vývoj plemena, ale o vytváranie akéhosi nového plemena s celkom iným výzorom, ale aj odlišnými vlastnosťami a schopnosťami.

Samozrejme, väčšina chovateľov nemôže zabezpečiť svojim „aziatom“ podmienky, aké

Mladý, silný 11 mesačný pes Tamerlán - „uzbek“, turkménskeho pôvodu, ktorý bude ešte viac ako dva roky zrieť, kým sa ukončí jeho vývoj. Pes typický pre stredoázijského ovčiaka, dlhosrstá varieta, hlava správnych tvarov, bez lymfatických znakov. Na fotografii s Katarínou Kopeliovičovou. Foto: L. Greif

majú vo svojej pôvodnej vlasti, ale to neznamená, že by nemohli tieto psy rešpektovať v ich samotnej podstate, a poskytnúť to, čo im náleží, v inej, prijateľnej forme. Ak majú „aziati“ v iných krajinách mimo svojej pôvodnej vlasti menej náročné podmienky na svoju existenciu, ešte to neznamená, že by sme sa nemali snažiť zachovať toto plemeno v čo najvernejšej podobe tak, ako sa chovalo a chová po dlhé storočia. Čo by to mohlo znamenať v praxi? Je tu viacero faktorov majúcich vplyv na správne formovanie sa tohto prírodného plemena v našich podmienkach.

Jedným je otázka kŕmenia, keď v žiadnom prípade SAO neprekrmujeme. Ostatne, je to dôležitý faktor šetriaci kĺby aj iným väčším plemenám. Pre skromného „aziatu“ však o to viac, pretože vo svojej domovine mu nikdy prekrmosenie „nehrozilo“, a okrem toho dokázal vydržať aj bez vody niekoľko dní.

Ďalej je dôležité zabezpečiť „aziatovi“ dostatok pohybu, napriek tomu, že tieto psy pri každej príležitosti svojím pohybom šetria. Majúc zakódované, že šetria energiou pri náročných povinnostiach a striedanej strave v pustatinách je nevyhnutnosťou. Pohyb v našich podmienkach mu musíme zabezpečiť ako náhradu za jeho pohyb pri práci u stád.

Typické sučky - predstaviteľky stredoázijského ovčiaka zo Strednej Ázie, s pekné modelovanými hlavami.

ovčiak dnes a zajtra

Никто не уца. Оравни стаить в заставочной ставке. Он держит себя так, как понимает держать себя волкочку - твердо, заданно и спокойно. Но, так видной раскраски и в спинобистинно, чулукетса слав и споконность мезонанно сформировать на ситуацию подобно удачу.

Veľký, silný a mohutný pes zo SÁ. Typický predstaviteľ so silnou hlavou, takmer bez stopu a opäť je vidno, že napriek zjavnej veľkosti a mohutnosti stavby tela, nezaznamenávame, žiadne netypické znaky, vyplývajúce z prílišnej „fažkosti“, a kyprostí, žiadne ovisnuté pysky, viečka, žiadna prílišne naskladaná koža. Vidíme, len mierne odchýlenú spodnú peru, podobne ako vidíme na obrázku u mladého psa a to je absolútne v zhode s typickými znakmi plemena.

V neposlednom rade „aziata“ v žiadnom prípade necvičime spôsobom vlastným služobným plemenám a necháme ho už od šteňacieho veku prirodzene sa vyvíjať bez akejkoľvek drezúry, ktorá je spojená s dráždením či nabudzovaním na figuranta. Tá doslova ničí psychiku týchto psov.

Jeho obrovskou devízou, ktorú si miestni pastieri na ňom cenia, je samostatná činnosť a rozhodovanie sa v rôznych situáciách. Skrátka, pri svojich povinnostiach rozhoduje situácie, bez nacvičených povelov. Tie sa podľa miestnych obmedzujú na minimum a často sú to len dva povel, na ktoré „aziati“ reagujú, a tými sú povel „ku mne“ a povel, ktorý značí zákaz nejakej činnosti. U nás používame k

tomu slovo „fuj“ alebo „nesmieš“. To je z cvičenia všetko, avšak tieto dva povel musí „aziat“ splniť bezpodmienečne.

Pravda, pre cvičenia chytivých kynológov je to asi málo, ale naše plemeno vďaka viac nepotrebuje, ak nepočítame jeho socializáciu a prispôbovanie sa životu v našich podmienkach, keď sa zoznamuje s „vymoženosťami civilizácie“, ako sú motorové dopravné prostriedky, ruch v mestách atď. V rámci našich možností je, aby sme vedome neničili v našom plemene to, čo je preň charakteristické a formovalo sa po dlhé obdobie.

Teda, ak to v krátkosti zhrnieme, tak SAO je historicky staré, prírodné plemeno schopné žiť a pracovať v neľahkých podmienkach. Skromné, nenáročné, prispôbivé rôznym klimatickým zmenám. Fyzická a psychická odolnosť ho predurčuje na vykonávanie tej najnáročnejšej práce.

Na druhej strane však existujú faktory, ktoré ovplyvniť nevieme. Medzi ne patrí v každom prípade plemenný typ SAO a jeho konštitučná stavba tela, ktoré sú geneticky podmienené.

Skúsme sa teraz pozrieť na súčasnosť nášho plemena. Žiaľ, vidíme, že plemeno SAO sa dostáva na akési rázcestie a veľkú zásluhu majú na tom, paradoxne, krajiny, ktoré sa veľkou mierou zaslúžili o spopularizovanie tohto plemena, a sú nimi Rusko a Ukrajina. Navyše

Nádherná hlava turkménskeho psa, pekne tvarovaná, dostatočne silná, plynulý prechod od čela k papuli, zachované ploché tvary, lebečná časť je súmerná s línou papule, napriek mohutnosti a sile, žiadne náznaky „fažkosti“

Tento predstaviteľ stredoázijského ovčiaka je v Rusku, výstavne úspešným psom. Posúďte sami, do akej miery napĺňa typické znaky plemena a porovnajte ho s jedincami zo SÁ na obrázkoch, ktoré sme tu uviedli.

Rusko drží nad plemenom „ochranný štít“ v podobe jeho zastrešenia pod FCI a má nesporné zásluhy pri rozvoji kynológie v bývalých krajinách ZSSR vrátane stredoázijských republik. Nevie, či sklon chovať isté plemena v čo najväčšej či najvyššej forme patrí nejakým spôsobom k veľkým národom, alebo či vzniknutú situáciu v našom plemene spôsobili „požiadavky trhu“, ako to nazvala jedna ruská chovateľka, ale v každom prípade toto megalomanstvo tomuto plemenu evidentne škodí.

„Aziat“ je v podstate pracovným psom a jeho exteriér by mal v každom prípade korešpondovať s jeho pracovnými schopnosťami. Začiatkom 90. rokov si sotva kto pomyslel, že vývoj tohto plemena naberie smer k prehnanej

Typická hlava stredoázijského ovčiaka. Ak El'bars dokazuje, že „aziati“ majú k deťom pekný vzťah, tak ako v danom prípade k dievčatku Nine. Foto L. Greif.

k9 SELECTION

KVALITNÉ KRMIVÁ Z KANADY

**maintenance
bežné
krmivo**

proteiny: 22 %
tuky: 12 %
balenie: 20 kg

**hi-
performance
pre aktívne
psy**

proteiny: 30 %
tuky: 20 %
balenie: 20 kg

**growth
pre šteňatá**

proteiny: 28 %
tuky: 18 %
balenie: 20 kg

+ ďalších 1000 výrobkov pre vaše psy

Výhradný dovozca pre SR:
TATRAPET
031 01 Liptovský Mikuláš
kancelária tel./fax:
044/552 29 46
sklad tel./fax:
044/552 62 30

hľadáme ďalších distributorov a predajcov

www.tatrapet.sk

a prílišnej hrubosti („ťažkosti“) typickej pre iné plemená (bernardín, mastif). V tej dobe známy kynológ, rozhodca, istý čas prezident RKF, pán Jeruzalimskij hovorí o tom, že strach z „gigantizmu“ u plemena SAO je neopodstatnený. Dnes je to však všetko inak, pretože práve smerovanie k prílišnej hrubosti a ťažkosti sa stalo jedným z vážnych problémov plemena. Bohužiaľ, v súčasnej dobe sa ne jeden raz stretneme na výstavách s netypickým predstaviteľom, ktorý zaznamená výstavné úspechy, a pritom má s týmto plemenom spoločné len to, že sa predvádza v kruhu SAO. Niektoré jedince s veľkou námahou absolvujú nejaké to kolo navyiac a v teplom počasí neskutocne trpia, žalostivo prosiac pohľadom svojho pána o vodu, ktorej dokážu vypíť na litre. Po výstave akoby po ťažkej namáhavej práci rýchlo odpadávajú do zaslúženého spánku. Sú to práve tie typy psov, ktoré sa vyznačujú prílišnou hrubou stavbou tela, a ich sprievodným znakom sú okrem iného príliš ovisnuté pysky, viečka, prílišná kožovitosť, kyprosf tela, všeobecná ťažkosť.

Jednoducho, na prvý pohľad musí byť aj laikovi jasné, že psy v takom type by v Strednej Ázii mali problém prežiť, a nieto ešte pracovať. Ale čo na tom, hlavná vec, že sú to psy veľké, pre mnohých atraktívne! „Väčšia berie“ - si ku škode nášho plemena osvojili mnohí chovatelia, ktorých, v ich pohľade ešte ku väčšej škode, podporujú aj niektorí rozhodcovia. V princípe sa však nejedná o to, že veľké mohutné psy by museli automaticky niesť netypické znaky plemena, ale tie kypré, príliš ťažké jedince s ovisajúcimi pyskami k nášmu plemenu nenáležia. O tomto, nie priaznivom trende vývoja SAO hovorila v minulom roku na jednom zo seminárov na Ukrajine F. Bolkonuva. Táto turkménska kynologička sa vyjadrila aj k niektorým mieram adekvátnym psom Strednej Ázie. Obvod laby pre týchto psov má priemerné hodnoty cca 14,5 cm. Teda žiadnych 18 až 21 cm, akoby to radi niektorí chovatelia u svojich psov zaznamenali.

Celkom logicky sú tieto miery spojené s praktickou existenciou psov v Strednej Ázii, pretože príliš hrubé (ťažké) psy by to mali v pustatinách a pieskoch s pohybom problematické, lebo by sa zabárali. Teda veľký, silný - to áno. Typ

Zatiaľ, čo v našich končinách, o nebezpečnom trende vývoja nehovoríme, chovatelia zo SÁ, aj takouto úsmevnou formou, poukazujú na skutočnosť, že niečo v našom plemene, nie je v poriadku. Pracujúci na obrázku, obnovuje stredoázijského ovčiaka. Chceme aj my takých "aziatov ako sú na obrázku?"

„mastina“ - nie. Ako sa to teda stalo, že sa v našom plemene objavujú jedince, ktoré sa svojím zjavom už značne odkláňajú od SAO? Vzhľadom k výzoru niektorých tých „novodobých typov“ sa dá dedukovať príviv krvi iných plemien. Či už tam naši ruski (ukrajinski) kolegovia namiešali kvôli veľkosti moskovského strážneho psa, španielskeho mastifa, poprípade iné molosovité plemeno, to presne nevieme. Ale stavby hláv týchto spomínaných novodobých SAO jednoznačne svedčia o tom, že do chovu SAO sa dostala krv iných plemien. Hlava „aziata“ má ploché tvary, silné hrubé pysky, plynulý prechod čela k papuli, pod očami je zaplnená, na rozdiel od tých „novodobých“, ktoré sa okrem prílišnej ťažkosti vyznačujú hlbokými hlavami neraz kopulovitých tvarov, rezkými prechodmi od čela k papuli a nedostatočným zaplneným priestorom pod očami. Nie nadarmo sa vraví, že plemeno je najmä v hlave, podľa ktorej sa dá identifikovať. A práve v týchto hlavách vidíme tie obrovské rozdiely, ktoré si môžete pozrieť na obrázkoch. Prirôzdené, stavba hlavy nášho plemena SAO tesne súvisí s exteriérom, ktorý náleží nášmu plemenu, a ktorý je vhodný pre život a prácu týchto psov v SÁ. Veď si len predstavte hrubého, rozkysnutého psa, ako sa ťažko pohybuje pri kočovaní pastierov, ako mu do otvorených očí s ovisnutými viečkami nafúkava piesok, alebo aký má problém pri strete so zvieracím votrelcom, keď mu zavádzajú visiace pysky, ktoré si môže sám prehryznúť, a navyše mu pri boji bránia v normálnom dýchaní.

Pokračovanie v ďalšom vydaní.

Použitie materiály:

- Seminár o SAO v Kijeve 28. 7. 07 s Faridou Bolkonuvou
- T.M. Ivanova (Aska)
- www.tosh-sanam.uz
- www.cao.orexca.com

Foto:

Laura a Stanislav Chegajovci
- Uzbekistan (Rusko)
Olga Nagaeva - Uzbekistan
Lesja Pančenko - Ukrajina
Jozefína Kopeliovicová

Tento typ, je odlišný od predchádzajúcich psov, ktoré sú typickými predstaviteľmi psov SÁ. Vidíme, že hlava je zoblých tvarov, krátka papuľa, prechod od čela k papuli je zvýraznený, pod očami je hlava nedostatočne zaplnená. Znaky kyprostí, príliš voľnej kože, na prvý pohľad sa výzorom od typických predstaviteľov SÁ, zásadným spôsobom odlišuje.